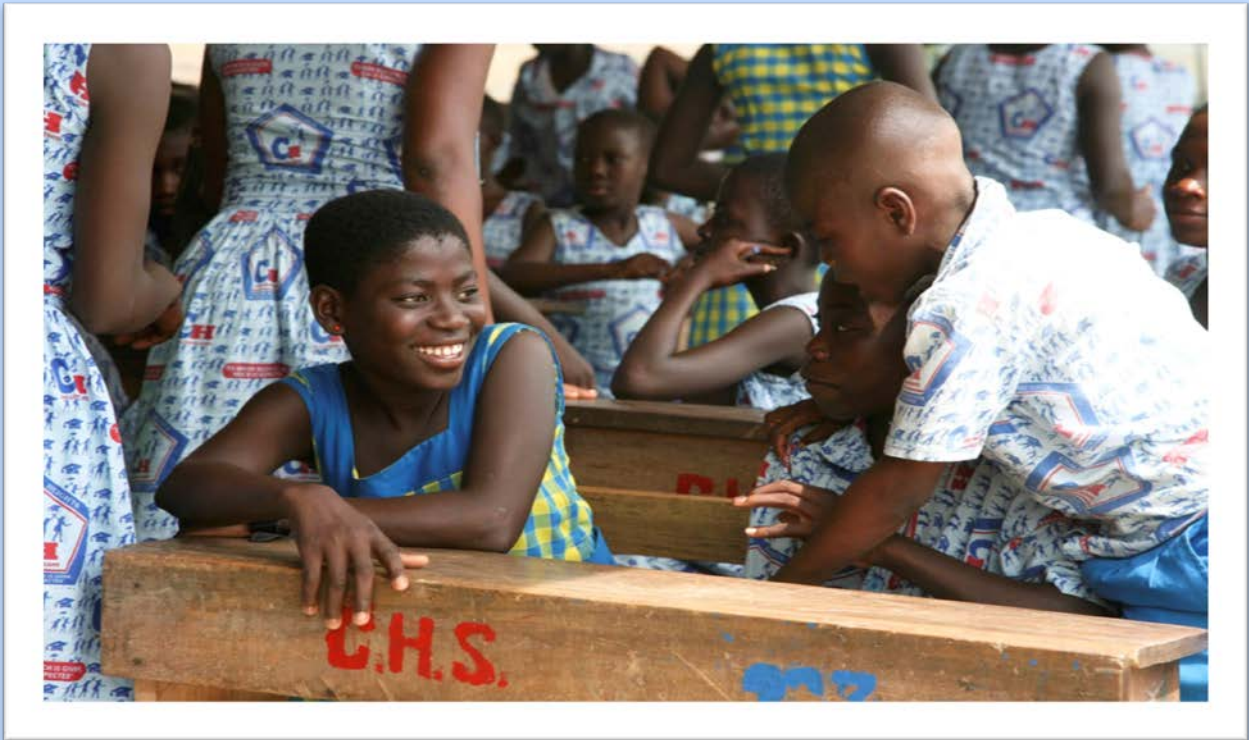

ONDERWIJS VOOR IEDEREEN

Lespakket kinderarbeid

Op veel plaatsen in de wereld moeten kinderen werken. Sommige kinderen hoeven alleen hun ouders te helpen in het huishouden, maar er zijn ook kinderen die moeten werken om geld te verdienen en zo eten te kunnen kopen. Soms moeten deze kinderen erg gevaarlijk werk doen en vaak gaan ze niet naar school.

Dit pakket bevat lesmateriaal waarmee kinderen kunnen onderzoeken wat kinderarbeid is en welke impact kinderarbeid heeft op de kansen voor de toekomst, en dan vooral als het gaat om onderwijs. Het lesmateriaal biedt realistische voorbeelden uit Ghana en Nederland zodat kinderen dieper inzicht krijgen in de verschillen tussen kinderen uit beide landen.

Leerdoelen:

- begrijpen waarom sommige kinderen in de wereld moeten werken
- leren welke baantjes kinderen wereldwijd doen
- begrijpen waarom sommige kinderen niet naar school gaan en begrijpen tegen welke problemen deze kinderen later aanlopen door dit gebrek aan onderwijs
- leren over de dingen die gedaan worden om kinderen het recht en de mogelijkheid op onderwijs te geven
- nadenken over de rechten van het kind, met name over het recht op onderwijs en de vrijwaring van gedwongen arbeid

Bronnen:

Overzicht: Kinderarbeid - niet naar school

Een voorbeeld: Slavernij in de visserij van Ghana

Werkblad L: Hetzelfde land, verschillende levens

Werkblad M: Een normale werkdag

Werkblad H: Redelijke klusjes?

Achtergrondinformatie: Een einde aan kinderarbeid

Aanvullende activiteiten: Wat kun jij doen & verdere informatie

Korte video's: Send No Child en World's Children's Prize 2013

Download hier aanvullende kopieën van dit

[HTTP://CHALLENGINGHEIGHTS.ORG/RESOURCES/](http://challengingheights.org/resources/)

lespakket:

Bekijk hier de online video's:

[HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/C/CHALLENGINGHEIGHTS](https://www.youtube.com/c/ChallengingHeights)

Send No Child: [HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=MTMP-LYKX4Q](https://www.youtube.com/watch?v=MTMP-LYKX4Q)

World's Children's Prize: [HTTPS://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=77DNTXCD2TU](https://www.youtube.com/watch?v=77DNTXCD2TU)

Kinderarbeid: niet naar school

Bijna alle landen in de wereld zijn het er over eens dat kinderen het recht moet hebben om naar school te gaan.

Maar jammer genoeg kunnen nog lang niet alle kinderen in de wereld naar school. In Ghana is het bijvoorbeeld heel normaal dat kinderen hun ouders en familie moeten helpen: ze moeten in huis helpen en ze moeten werken om geld te verdienen voor eten.

Thuis moeten de kinderen helpen met schoonmaken en koken. De oudere kinderen moeten vaak op de baby's passen. Veel kinderen verdienen ook geld door water, kokosnoten of zelfgemaakte dingen op straat te verkopen. De kinderen van vissers helpen met het maken van netten of het bereiden van de vis. De oudere kinderen gaan zelfs mee uit vissen. Op de boerderij helpen de kinderen ook: ze werken op het land en verzorgen de dieren. De meeste kinderen werken voor en na schooltijd. Dan doen ze klusjes of ze verdienen geld. Ze hebben wel tijd voor huiswerk. Maar sommige kinderen moeten werken in plaats van naar school te gaan. Soms willen hun ouders dat zij de hele dag werken, zodat zij geld verdienen voor eten en soms kunnen families de school niet betalen. Ze hebben geen geld voor boeken en uniforms. Of de ouders denken dat school gewoon niet zo belangrijk is. Zij denken dat hun kinderen beter af zijn, als zij leren werken; dat het beter is als de kinderen weten hoe ze visnetten moeten maken dan als ze kunnen lezen en schrijven.

Kinderen die de basisschool niet hebben afgemaakt, kunnen niet naar de middelbare school en zonder diploma is het moeilijk voor kinderen om later een goede betaalde baan te krijgen. Als zij niet kunnen lezen of rekenen, kunnen mensen ze oplichten als ze iets kopen of als ze een contract tekenen. Kinderen zonder diploma zijn ook slecht voor het land zelf. De OECD zegt dat de economie van Ghana wel 38 keer groter zou zijn als de kinderen op school bleven tot hun 15e jaar! Met andere woorden: Ghana zou 38 keer meer geld hebben als alle kinderen naar school gingen. Hoewel basisschool verplicht is in Ghana, wordt er niets gedaan als ouders hun kinderen niet naar school sturen. Dat is heel anders dan in Nederland. In Nederland grijpt de staat in als kinderen niet naar school gaan. Als een kind niet op school is, worden de ouders gebeld.

De wet zorgt er ook voor dat kinderen onder een bepaalde leeftijd niet mogen werken en dat oudere kinderen maar een bepaald aantal uren mogen werken. Dit doen ze om de kinderen te beschermen tegen kinderarbeid en om te zorgen dat het werk niet het huiswerk in de weg kan staan.

Een voorbeeld: Slavernij in de visserij van Ghana

Het Volta meer in Ghana is 's werelds grootste door de mens gemaakte meer. Het meer is gemaakt toen er een grote dam over de Volta rivier werd gebouwd. De dam was om elektriciteit op te wekken. Tegenwoordig zijn er honderden dorpjes rondom het meer. De mensen in die dorpjes verdienen hun geld door te vissen. Maar het leven in deze dorpjes kan heel moeilijk zijn, omdat er geen scholen en geen ziekenhuizen zijn. Ze hebben ook geen schoon water of elektriciteit.

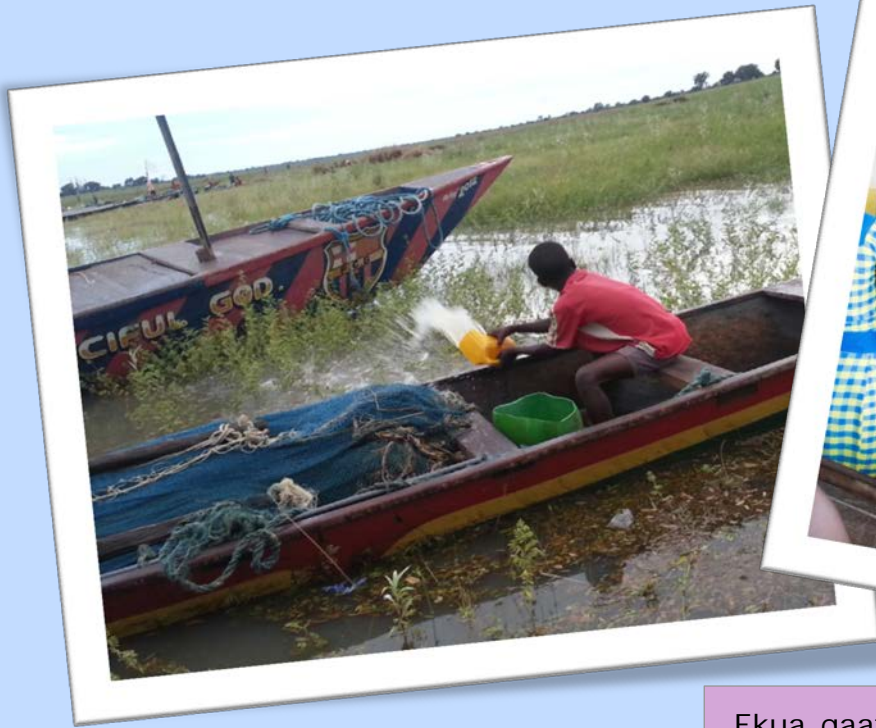
Werken op het meer is ook heel gevaarlijk. Er zijn namelijk vaak stormen en er zitten veel ziektes in het water. Het meer is gemaakt door akkerland onder water te zetten. Daardoor zitten er veel takken en stukken bomen in het water. De visnetten raken soms vast in deze takken en boten kunnen hierdoor zelfs zinken.

Doordat er veel mensen op het meer vissen, is het moeilijk om genoeg vis te vangen. Sommige vissers proberen meer geld te verdienen door kinderen voor ze te laten werken. Ze gaan naar arme dorpen en verleiden gezinnen om hun kinderen naar het meer te sturen om te werken. Sommige families hebben niet genoeg geld om de kinderen naar school te sturen of om ze te eten te geven. De visser doet alsof hij voor de kinderen zal zorgen, ze eten zal geven of ze naar school zal sturen in ruil voor het werk aan het meer. We noemen deze mensen "smokkelaars". Soms betalen de smokkelaars geld aan de ouders om het kind een aantal jaren voor ze te laten werken. Maar de werkelijkheid van het leven aan het meer is voor deze kinderen heel anders. Ze moeten 18 uur per dag werken in ruil voor een beetje eten en ze gaan niet naar school. Ze krijgen geen geld en worden als slaaf gebruikt. De slavendrijver dwingt de kinderen ook om gevaarlijk werk te doen, zoals varen op kapotte boten of varen met storm. Soms moeten ze ook onder water netten uit elkaar halen. Veel kinderen gaan dood of raken gewond als ze netten onder water uit de knoop moeten halen. De slavendrijvers behandelen de kinderen als eigendom in plaats van als kinderen. Ook slaan ze de kinderen om ze harder te laten werken.

Vaak is het meer zo ver van het huis van de kinderen dat het voor hun ouders moeilijk is om erachter te komen wat er echt is gebeurd. Veel kinderen zitten vast op kleine eilandjes in het meer zonder telefoon of mogelijkheid te ontsnappen. De slavendrijvers dwingen de kinderen ook hun naam te veranderen, zodat mensen hen moeilijker kunnen vinden. Niet alleen lijden de kinderen bij het meer onder het werk en de slavendrijvers, maar ze missen ook hun familie en het naar school gaan. De meeste kinderen kunnen niet lezen en schrijven. Meestal weten ze zelfs hun eigen naam niet of waar ze vandaan komen. Helaas blijven de kinderen vaak hun hele leven bij het meer om te werken in de visserij en om de smokkelaars te helpen nieuwe kinderen te vinden. Soms worden de kinderen later ook zelf slavendrijver.

Kijk nu naar de video: [Send no child](#) om meer te weten te komen.

Werkblad L: Hetzelfde land, verschillende levens

Kojo werkt op een vissersboot op het Voltameer. Hij staat elke ochtend om 4 uur op om de boot klaar te maken en naar het midden van het meer te roeien. De boot is lek, dus moet hij de hele dag het water uit de boot scheppen. Als het visnet vast komt te zitten, moet hij het modderige water in om het los te maken. Het is erg gevaarlijk werk en hij raakt vaak gewond. Hij krijgt schrammen en blauwe plekken en één keer was hij bijna verdronken toen hij vast kwam te zitten in een net onder water. Kojo werkt tot het donker is. Hij gooit de netten uit en haalt de vis binnen. Als hij met de boot terugkeert naar het land, moet hij de visspullen opbergen en de vis naar het dorp dragen. Voordat hij te eten krijgt, moet hij de vis helpen schoonmaken en de netten die stuk zijn gegaan, repareren. Rond 10 uur 's avonds gaat Kojo naar bed.

Ekua gaat naar de Challenging Heights School. Ze staat 's ochtends om 6 uur op om het huis te vegen en haar moeder te helpen met het klaarmaken van het ontbijt. Elke dag loopt ze naar school en krijgt ze les in rekenen, biologie, Engels, Fante (de lokale taal) kunst en aardrijkskunde. In de pauze speelt ze met haar vrienden. Aan het einde van de schooldag helpt ze de klas op te ruimen, behalve op maandag, want dan zingt ze in het schoolkoor. Na school verkoopt Ekua water op de markt om zo haar familie een beetje te helpen. Thuis helpt ze het avondeten klaar te maken. Voordat ze naar bed gaat, maakt Ekua haar huiswerk en kletst ze met haar vriendinnen. Ze gaat meestal rond 9 uur slapen.

Lees eerst de verhalen van Kojo and

Ekua en beantwoordt dan de vragen:

- 1)
  - a) Welk werk en welke klusjes doet Ekua?
  - b) Welk werk en welke klusjes doet Kojo?
  - c) Welk werk en welke klusjes doe jij?

Werkblad M: Een normale werkdag

Ebo is 11 jaar en gaat naar de basisschool in Ghana. Hij is de jongste van vijf kinderen en woont thuis bij zijn moeder. Elke ochtend staat hij vroeg op en veegt hij het erf rond het huis. Daarna gaat hij water halen bij de pomp achter zijn huis. Hij draagt de zware emmer op zijn hoofd. Terwijl zijn moeder het ontbijt klaarmaakt, wast Ebo zich en maakt hij zich klaar voor school. Op school moet Ebo het klaslokaal helpen schoonmaken en vaak moet hij dingen halen voor de onderwijzers. In de pauze speelt hij voetbal of 'Ampe' met zijn vrienden.

Na school gaat Ebo snel naar huis om het grote bord met eten op te halen dat zijn tante heeft klaargemaakt. Hij verkoopt het eten op de markt om zo wat geld te verdienen. Soms verkoopt hij heel veel en kan hij snel naar huis. Maar op andere dagen lukt het verkopen van het eten niet goed en moet hij blijven tot het eten verkocht is of totdat de markt sluit. Hij brengt het geld naar huis naar zijn familie, en soms, als hij erg veel geld heeft verdiend, geeft zijn tante hem wat kleingeld, zodat hij wat lekkers voor zichzelf kan kopen.

Als Ebo vroeg klaar is op de markt, moet hij op de winkel van zijn tante passen. Of hij moet helpen bij het klaarmaken van het avondeten: de groenten snijden of cassavemeel maken door het fijn te stampen. Na het eten moeten Ebo en zijn zusjes de afwas doen en dan huiswerk maken. In het weekend helpt Ebo zijn vader met het fruit en de groenten in de tuin. Ze hebben bananen en cassave. Ebo is vaak erg moe en hij brengt zijn vrije tijd vaak slapend door hoewel hij gek is op voetbal. Maar hij heeft altijd genoeg energie om op zaterdagavond met zijn vrienden te gaan voetballen.

Lees het verhaal van Ebo en beantwoordt de volgende vragen.

- 1)
  - a) Maak een lijst van alle dingen die Ebo moet doen.
  - b) Maak nu een lijst van alle dingen die Ebo in zijn vrije tijd doet.
- 2) Schrijf over jouw normale dag. Schrijf vooral ook op welke taakjes jij moet doen en wat je in je vrije tijd doet.
- 3)
  - a) Welke spelletjes en sporten doe jij graag?
  - b) Naar welke clubs of verenigingen ga jij vaak?
  - c) Hoeveel vrije tijd heb jij op een dag?

d) Hoeveel tijd heeft Ebo om te spelen?

4) Krijg jij geld voor het werk dat jij doet? Denk je dat Ebo geld krijgt voor zijn werk?

5) Hoeveel werk zouden kinderen volgens jou moeten doen? Vind jij dat kinderen betaald moeten worden voor hun werk?

Als je klaar bent, probeer dan Ampe te spelen. De spelregels staan hieronder.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Late we ... Ampe spelen! Ampe is een traditioneel Ghanees spel dat vooral door meisjes wordt gespeeld. Het is een vorm van vermaak en een lichamelijke oefening maar soms wordt het ook gebruikt om elkaar te laten zien hoe slim je bent.

Bij Ampe staan twee spelers tegenover elkaar. Eerst wordt besloten wie de leider is. Daarna klappen de twee spelers met hun handen in de maat en bij elke derde klap springen ze in de lucht. Als ze op de grond landen moeten ze op 1 voet terecht komen terwijl de andere voet naar voren uitgestoken is. Als de twee spelers dezelfde voet hebben uitgestoken, krijgt de leider een punt, als ze verschillende voeten hebben uitgestoken, krijgt de ander een punt. De eerste speler die vijf punten heeft behaald, is de winnaar en mag tegen een nieuwe uitdager spelen.

Werkblad H: Redelijke klusjes?

Je kamer opruimen
Op het land werken
Stenen stukhakken
Eten serveren
De keuken schoonmaken
In de mijn werken (hakken)
Drinkwater verkopen
De was doen
Cement mengen
De afwas doen
In de winkel helpen
Het huis schoonmaken
De planten watergeven
Geiten hoeden
Water pompen
Vakken vullen in de supermarkt
Jagen (voor vlees)
In de ertsmijn werken (met chemische middelen)
Vissen in een roeibootje
Water naar het huis dragen
Vissen (duiken om netten los te maken)
Op kleine kinderen passen
Het erf vegen
Groenten schoonmaken
Onkruidverdelger spuiten
De krant bezorgen
Brood bakken

Kijk naar de verschillende klusjes hierboven en beantwoordt dan de vragen.

- 1)
  - a) Maak een lijst van de klusjes die kinderen in Nederland doen
  - b) Maak een lijst van de klusjes die kinderen in Ghana doen.
  - c) Onderstreep de klusjes die in Nederland en in Ghana worden gedaan door kinderen.
- 2)
  - a) Welke van de klusjes uit de lijst zijn volgens jou gevaarlijk?
  - b) Hoe zou je ervoor kunnen zorgen dat kinderen deze klusjes niet meer hoeven te doen?

Een einde aan kinderarbeid in Ghana

Challenging Heights is een Goede doelenorganisatie in Ghana die tegen kinderarbeid strijdt en het recht voor kinderen om naar school te gaan promoot. De organisatie werd opgericht James Kofi Annan, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, die zelf zeven jaar lang een slaaf was bij het Voltameer, maar wist te ontsnappen.

Het eerste wat de mensen van Challenging Heights doen, is uitzoeken welke kinderen naar het meer zijn "gesmokkeld". Daarna proberen ze deze kinderen te vinden. Als ze weten waar de kinderen zijn, gaan ze de kinderen redden. Dat is niet zo makkelijk als het lijkt, want het meer is erg groot en het kan dagen duren voordat de reddingsboot op de plaats is waar de kinderen worden vastgehouden.

Kinderen terugbrengen van het meer is pas het begin van het beschermen van de kinderen. Eerst worden de kinderen die gered zijn naar het Challenging Heights opvanghuis gebracht. Daar worden ze verzorgd, komt een dokter naar ze kijken en krijgen ze de eerste lessen op school. Als de kinderen en hun families er klaar voor zijn om elkaar weer te zien, helpt Challenging Heights de kinderen om weer langzaam terug te keren naar hun dorp. Ze worden ingeschreven op school en krijgen schoolspullen en ze worden ten minste twee jaar gevolgd om te kijken of alles goed gaat.

Challenging Heights werkt ook met de families en de dorpen van gesmokkelde kinderen. Dat is belangrijk, want zo zorgen ze ervoor dat kinderen niet opnieuw aan een smokkelaar worden meegegeven of dat andere kinderen naar het meer worden gestuurd. Ze vertellen de dorpsbewoners over de gevaren van het wegsturen van je kind en ze vertellen ook hoe het leven op het meer er voor de kinderen in het echt uitziet. Maar ze zorgen ook dat de families wat meer geld kunnen verdienen, want juist door de armoede worden veel kinderen aan smokkelaars meegegeven. Challenging Heights leert de mensen beroepen als zeep maken en groenten verbouwen en ze geven families microkredieten (een kleine bedrag geld dat je kunt lenen) om zo een eigen bedrijfje te beginnen. Om te zorgen dat kinderen een echte kans in het leven krijgen, heeft Challenging Heights ook een eigen school en krijgen gehandicapte kinderen computerlessen en lessen in een beroep dat ze kunnen uitoefenen. Ze hopen dat de dorpen in de toekomst sterk genoeg zullen zijn om hun kinderen te kunnen beschermen en een goed leven te kunnen bieden aan de bewoners. Als laatste probeert Challenging Heights de kinderen nationaal en internationaal beter te beschermen door campagnes te voeren en door wetten en beleid van het land te veranderen of te verbeteren.

Kijk nu naar de video: [World's Children's Prize 2013](#) om meer te weten te komen.

Wat kan jij doen?

Er zijn een heleboel manieren waarop jij kunt helpen, zowel in Nederland als in Ghana. Doordat je hebt geleerd over de problemen van andere kinderen, ben je al begonnen met iets te doen, want elkaar begrijpen is de eerste stap naar samenwerken en elkaar helpen.

Challenging Heights heeft hulp nodig om het belangrijke werk van het beschermen van kinderen in Ghana te kunnen doen. Jij kunt op twee manieren helpen: je kunt andere mensen vertellen over kinderarbeid en Ghana en je kunt geld inzamelen. Het geld dat ingezameld wordt, gaat naar de reddingsoperaties, de opvang en de nazorg van de kinderen, naar de school en het onderwijsprogramma en naar de campagnes voor kinderrechten in Ghana.

Je zou een inzamelingsactie kunnen organiseren op jouw school. Je zou kunnen proberen om iets te organiseren waardoor mensen gaan nadenken over kinderarbeid, zoals een sponsorloop of geld vragen aan familie en vrienden in ruil voor klusjes.

Bezoek ook eens onze website op [HTTP://CHALLENGINGHEIGHTS.ORG/](http://challengingheights.org/) voor meer informatie.

AfroEuro Foundation promoot interculturele uitwisseling tussen mensen van Afrikaanse origine en hun gastland en werkt aan de versterking van (arbeids-) vaardigheden van migranten in zowel het gastland als in de herkomstlanden. De organisatie verzorgt Nederlandse lessen, huiswerkbegeleiding en voedselprogramma's.

Met dit project hoopt Afro Euro bewustwording van de waarde van onderwijs te kweken, alsmede van het bestaan van kinderarbeid en mensensmokkel. De organisatie zoekt de samenwerking met scholen, onderwijsinstellingen, bibliotheken etc. met name in Den Haag, Amsterdam en de provincie Zuid-Holland met als oogmerk de noodzaak op onderwijs en de beëindiging van kindersmokkel.

Bezoek onze website [HTTP://WWW.AFROEURO.ORG](http://www.afroeuro.org) voor meer informatie.

Er zijn ook veel campagnegroepen waarvan je lid kunt worden om de mensenrechten te helpen beschermen. Kijk bijvoorbeeld op **Walk Free** en **Amnesty International** om uit te vinden hoe jij vanuit jouw woonplaats mee kunt doen.

Verdere informatie

Volgens het rapport van het staatsdepartement van de Verenigde Staten **TRAFFICKING IN PERSONS REPORT 2014**: is Ghana een bron-, doorgangs- en doelland voor gedwongen arbeid en mensensmokkel.

Het **2014 GLOBAL SLAVERY INDEX** schat dat er 193,100 Ghanezen onder omstandigheden van moderne slavernij leven (ter vergelijking: in Nederland is dit aantal 2.200).

Het onderzoeksrapport **2013 ILO STUDY** schat dat er 49,000 kinderen aan het Voltmeer werken, waarvan er 21,000 gedwongen worden om werk te verrichten waarbij het leven gevaar kan lopen. Volgens het **2010 GHANA POPULATION AND HOUSING CENSUS** zijn er 2.4 million "economisch actieve" kinderen in de leeftijd van 5-17 jaar in Ghana, waarvan meer dan een miljoen geen onderwijs volgt, omdat zij moeten werken. Van deze groep vermoedt het **ILO 2003 CHILD LABOUR SURVEY** dat 240,000 het slachtoffer zijn van risicovolle kinderarbeid.